Holnap kevés lesz, amit ma tudunk

2014. február 19-20-án került sor Budapesten, a Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében – az Egészségügyi Szakdolgozók XLV. Jubileumi Országos Kongresszusára és a Magyar Ápolók Napjára. Nem véletlen sem a dátum, sem a helyszín!

Az Egészségügyi Szakdolgozók Országos Kongresszusa több mint 40 évre tekint vissza. 1970-ben a debreceni Hajdú-Bihar Megyei Tanács Kórházának vezetése kezdeményezte az esemény megrendezését, dr. Pinczés László főigazgató főorvos vezetésével. Akkor hangzott el a címben idézett mondat is. Az egykori egynapos rendezvény mára már több napos kongresszussá nőtte ki magát. A kezdeményezés célja a szakdolgozók tudományos munkájának elősegítése volt. A célkitűzés – a sokszorosan megváltozott körülmények között – ma is ugyanaz: a szakdolgozók tudományos kutatásain alapuló eredmények bemutatása, publikálása.

Az első 15 évet követően a rendezvénynek – együttműködve a Magyar Ápolási Egyesülettel – minden alkalommal más és más intézmény adott otthont. A jubileumi, 45. alkalom megrendezését a Gyógyszerészeti és Egészségügyi Minőség- és Szervezetfejlesztési Intézet (GYEMSZI) vállalta magára.

A Magyar Ápolási Egyesület négy évvel ezelőtt február 19-ét Kossuth Zsuzsanna, az első Országos Főápoló születése napjának tiszteletére a Magyar Ápolók Napjává nyilvánította. Az Országgyűlés ez év február 7-i határozatában közjogi rangra emelte ezt a döntést.

Mint ismeretes, Flór Ferenc vezetésével 1849 elején szervezték meg a honvédő sereg egészségügyi osztályát, és Kossuth Lajos az összes tábori kórház országos főápolónőjének húgát, Meszlényiné Kossuth Zsuzsannát nevezte ki. Szervező munkájának eredményeként három hónap alatt több mint hetven tábori kórház létesült, amelyekben a korban megszokottnál fejlettebb módszereket alkalmaztak. Részt vett a betegek ellátásában és a sebesültek elhelyezésében. Figyelemre méltó, hogy a világosi fegyverletételt követő megtorlások idején a hadbíróság előtt vallomást tevő osztrák katonatisztek mentették meg a börtöntől, akik tanúsították, hogy az ellátás során soha nem tett különbséget a magyar katonák és a hadifoglyok között.

Az Ápolók Napja ünnepi eseményeit tudományos kongresszus követte. Korábban a GYEMSZI több témakörben hirdetett pályázatot az egészségügyi szakdolgozók számára: ápolástudomány és a prevenció legújabb vívmányainak bemutatása, az elmélet-gyakorlat egységében megvalósítható szakdolgozói tevékenységek elemzése, bővülő ápolói és asszisztensi kompetenciák, valamint a betegbiztonság és a minőségügyi munka értékelése. A bíráló bizottság 14 pályaművet emelt ki, ezek egy része elhangzott az Ülésen, más része a programfüzetben jelent meg. A tudományos ülésen a témák mindegyikét egy-egy felkért előadó vezette be, majd két-két szakdolgozó ismertette pályaművét. A szakma minden területét érintő tudományos publikációk sora lehetőséget biztosított arra, hogy a gyorsan változó és nagy ütemben fejlődő orvostudomány ápoláshoz, gondozáshoz, asszisztenciához tartozó és a határterületekhez kapcsolódó legfrissebb kutatási eredményei, új diagnosztikai és gyógyító eljárások, a munkát segítő technikai újdonságok, a menedzsmentet érintő kihívások széles kör számára bemutathatók és minden szakdolgozó számára megismerhetők legyenek.

Bagosi Gabriella országos vezető ápoló előadásának bevezetéseként elmondta, elgondolkodott arról, hogy a magyar ápolók és szakdolgozók felkészültek-e, megértek-e a helyszín, a Magyar Tudományos Akadémia szelleméhez méltó gondolkodásra, szerep- és felelősség vállalásra? A gondolatok hátterében ki nem mondott kérdések voltak: létezik-e ápolástudomány, mint önálló diszciplina? Szakma vagy hivatás? A kérdésekre Helembai Kornélia, a Szegedi Tudományegyetem tanszékvezetőjének nagy ívű előadása kereste a válaszokat.

Bevezetőjében felidézte, hogy korunkban a tudományok hatalmas iramú fejlődésének, ezzel együtt változásának lehetünk tanúi. A tudományterületek találkozási pontjain új, úgynevezett multidiszciplináris tudományágak születnek, ugyanakkor korábbi bölcsőjét elhagyva a részterületek sorából válik önálló tudományág. A filozófiából kivált a pszichológia, az orvostudományokból a gyógyszertudományok, és a példák vég nélkül sorolhatók.

Az ápolásügy számára létfontosságú a szakterület hivatalos tudományági besorolása. Jelenleg az egészségtudományok összessége sem tekinthető önálló diszciplinának, csupán az orvostudományok alrendszerének. Helembai Kornélia szerint a szakmában konszenzusnak tekinthető, hogy az alkalmazott orvostudományokat le kell választani az orvostudományok egészéről. Az így kialakuló egészségtudományok összessége (elméleti orvostudományok, gyógyszertudományok, klinikai orvostudományok, multidiszciplináris egészségtudományok és ápolástudomány) nagyon is létező önálló diszciplínák. A legsürgetőbb feladatok egyike ennek megfelelően elhelyezni a tudományok rendszerében. Ez definitív jelentőségű a képzések és a szakmák rendszerének kialakítása szempontjából is.

Az ápolástudomány tehát az alkalmazott tudományok körébe tartozik. „Az ápolás művészetének van egy intellektuális vetülete: felismerni és megtervezni azt, amit tenni

lehet, továbbá egy gyakorlati aspektusa: ténylegesen elvégezni azt. Az ápolás gyakorlati feladatait gyakran delegálni lehet, míg az intellektuális részét nem lehet" – definiál egy magyarul is megjelent angol ápolási tankönyv. „Az ápolástudomány értékeinek gazdagítása nem várható el más tudományok művelőitől." – fogalmazott Helembai Kornélia.

A szakma önállósága ugyancsak meghatározó jelentőségű. Az ápolást a hivatásszerűen végezhető pályák sorában tartja számon a világ. Ez akkor mondható ki, ha egy foglalkozási ág tagjai képesek önmagukat szabályozni és önmaguk számára standardokat felállítani. Amennyiben az ápolás „hivatás" státusszal rendelkezik – és a valóságban rendelkezik -, akkor önállóan kell megjelennie a szakma politikai formálásában és saját tevékenységének ellenőrzésében is.

Az ápolástudomány és az ápolásügy kölcsönösen egymásra utaltak. Átalakuló világunkban az ápolóképzés rendszere is folyamatosan változik, fejlődik. A többszintű ápolóképzés kidolgozásának feltétele az egységes szintekhez tartozó kompetenciák pontos meghatározása. Az előadó szerint a képzési struktúra átalakítása is elodázhatatlan feladat. A szintek meghatározására is angolszász mintájú javaslatot tett:

- regisztrált ápoló,
- Bachelor of science(BSc),
- RN képesítéssel rendelkező ápoló (középszintű vezető, szakápoló, mentőtiszt, szülész, védőnő),
- Master of Science (képes felső szintű vezetői feladatok ellátására, tudományos kutatómunkára, oktatásra).

A fenti képesítésekkel rendelkező ápolók a doktori iskolák keretei között további tanulmányok folytatására jogosultak. Az orvostudományi egyetemek kitárták kapuikat az ápolóképzés előtt, így a hazai ápolóképzési struktúra jó esélyt kínál az ápolás képzési igényeinek kielégítésére.

Mint ismeretes, a tudományterületek értékeinek felhasználási céljairól és módjáról törvények rendelkeznek. Helembai Kornélia szerint a korszakos jelentőségű 1997. évi CLIV. törvény meghatározásai és rendelkezései számos szempontból ma már nem megfelelőek, így a törvény nem tölti be feladatát. A gondok leginkább abból fakadnak, hogy a törvény az ápolót és a szakdolgozókat csupán az orvosi gyógyító tevékenység közreműködőjeként, utasítások végrehajtójaként kezeli, és figyelmen kívül hagyja, hogy a gyógyító közösség effektivitása az ápolók és más szakdolgozók tudásának önálló és együttműködésen alapuló hasznosítása nélkül nem valósulhat meg.

Betlehem József, a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar dékánjának az ápolóképzés „rögös útjairól" szóló előadását helyettese, Oláh András ismertette. Sorra vette a szakképzési rendszer megújításának (Koppenhágai Folyamat) állomásait, az Európai Szakoktatási és Szakképzési Kreditrendszer főbb jellegzetességeit. A felsőoktatásban a Bolognai típusú képzési rendszerre történő áttérés, vagyis a képzési rendszerek szintezettségének egységesítése és a képzési idők meghatározása eredményezett lényeges változásokat. A mai napig sok probléma forrása, hogy a középfokú és a felsőfokú képzési rendszerek nehezen illeszkednek egymáshoz, vagyis a szakképzésben szerzett tudás nehezen érvényesíthető a felsőoktatási tanulmányok során. A problémát kívánja orvosolni az Európai Képesítési Keretrendszer bevezetése, amely keretében – miközben teret enged a nemzeti sajátosságoknak – a képzési szintek egymásra építhetők. Magyarországi bevezetése 2014-ben várható.

Fontos lépésnek tekinthető, hogy elkészült „Az ápolástudomány tankönyve" című összefoglaló tananyag. Az 1989-ben megkezdett főiskolai ápolóképzéssel párhuzamosan készültek az angolnyelvű tankönyvek fordításai. Ezek vitathatatlanul sokat segítettek, de mára elavultak és sokan – joggal – kifogásolták, hogy nincsenek tekintettel a hazai sajátosságokra. Az első magyar tankönyv fejezetei tárgyalják az invazív és a noninvazív tevékenységek elméletét és gyakorlatát, bemutatják a hazánkban elérhető eszközöket és eljárásokat, továbbá a tankönyv bemutat hazánkban még újdonságnak számító szemléletmódokat, eszközöket és eljárásokat. Ezek jelentős részének mellőzése – Oláh András, a könyv egyik szerzője szerint – nem anyagi kérdés, hanem a nemzetközi szakirodalom ismeretének hiányából fakad.

Az ápolástudomány tankönyvének 33 fejezetet tartalmazó elektronikus kiadása – a Medicina Kiadó gondozásában – 2012-től hozzáférhető. Várhatóan 2014 őszén, kibővített formában, 35 fejezetben, mintegy 1700 oldalas terjedelemben nyomtatott formában is megjelenik.

Nagy András László

IME

III. Infekciókontroll Továbbképzés és Konferencia

2014. október 15-16.

Helyszín: Best Western Hotel Hungaria (1074 Budapest, Rákóczi út 90.)